

4- Dördüncü Basamak: Cenab-ı Hakk'ın; iktizaları, hükümleri mütegayir bazı esmaları vardır.

Dördüncü Basamak: Cenab-ı Hakk'ın; iktizaları, hükümleri mütegayir bazı esmaları vardır. Mesela, Bedir gibi bazı gazâlarda Ashab-ı Kiram'a yardım etmek üzere küffar ile muharebe etmek için melaikenin semadan inzalını iktiza eden ismi, melaike ile şeyatîn yani semavî olan ahya ile arzî eşrar arasında muharebenin vukuunu istib'ad değil, iktiza eder. Evet Cenab-ı Hak, melaikeye bildirmeksizin şeytanları def' veya ihlâk edebilir. Fakat satvet ve haşmetinin iktizası üzerine bu kabîl mücazatın müstahaklarına ilan ve teşhiri, azametine lâyıktır.

Dördüncü Basamak: Cenab-ı Hakk'ın; iktizaları, hükümleri mütegayir bazı esmaları vardır.

Allah'ın isimlerinin tecellileri aynı şekilde olmaz. Her isim, kendi mânasına uygun farklı bir hüküm ve fiil gösterir. **Rahîm ismi merhameti, Rezzâk ismi rızık vermeyi, Kahr ve Müntakim isimleri ise isyan ve zulme karşı kahr ve cezayı** iktiza eder. Buradaki **"mütegayir"**, birbirinden farklı demektir.

Mesela, Bedir gibi bazı gazâlarda Ashab-ı Kiram'a yardım etmek üzere küffar ile muharebe etmek için melaikenin semadan inzalını iktiza eden ismi, melaike ile şeyatîn yani semavî olan ahya ile arzî eşrar arasında muharebenin vukuunu istib'ad değil, iktiza eder.

Buradaki **"istib'ad"**, uzak ve mümkün değil görmek; **"iktiza"** ise gerektirmek demektir.

Bedir'de Allah, müminlere yardımını yalnız görünmeyen bir şekilde yapmamış; **melekleri de yardıma göndermiştir.** Kur'ân bunu açıkça bildirir:

أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُرَدِّفِينَ

“Ben size peş peşe gelen bin meleklerle yardım edeceğim.”

Enfâl, 8/9

Yani Allah dileyseydi düşmanı hiçbir vasıta olmadan mağlup ederdi; fakat **izzet, azamet ve nusretinin bir tezahürü olarak melekleri vazifelendirdi.**

İktiza eden ismi,

إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنْزَلِينَ

“Hani sen müminlere: ‘Rabbinizin indirilmiş üç bin meleklerle size yardım etmesi size yetmez mi?’ diyordun.”

بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فُورِهِمْ هَذَا يُمِدِّكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ

“Evet! Eğer sabreder, takvâlı olur ve onlar üzerinize ansızın gelseler, Rabbiniz sizi nişanlı beş bin meleklerle destekler.”

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ ۖ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

“Allah bunu yalnızca size bir **müjde olsun ve kalpleriniz bununla tatmin olsun** diye yaptı. **Yardım ve zafer ancak Azîz ve Hakîm olan Allah katındandır.**”

Âl-i İmrân 3/124-125-126

Burada Öncelikli İsim: El-Azîz

Ayet, zaferi doğrudan **الْعَزِيزُ — El-Azîz** ismine bağlıyor. Yani melekler inse de **zaferi veren melekler değildir**. Melekler birer memur ve sebeptir; galibiyeti yaratan Allah'tır. **El-Azîz**, mağlup olmayan, mutlak izzet sahibi olan ve dilediğini galip kılan demektir.

İkinci İsim: El-Hakîm

Ardından **الْحَكِيمُ — El-Hakîm** geliyor. Demek ki meleklerin gönderilmesi Allah'ın onlara ihtiyacından değil, **hikmetindendir**. Nitekim ayet hikmeti de söylüyor: **“Size müjde olsun ve kalpleriniz tatmin olsun diye.”** Allah meleksiz de zafer verebilirdi; fakat hikmeti, bu yardımın melekler vasıtasıyla görünmesini murad etti.

Bu yüzden, **“melaikenin semadan inzalını iktiza eden ismi”** açıklarken ilk sıraya özellikle **El-Azîz ve El-Hakîm** isimlerini koymak daha kuvvetlidir. Çünkü Kur'ân bizzat meleklerin gönderilmesinden hemen sonra:

Bedir'de Ashab-ı Kiram'a yardım için meleklerin indirilmesini en doğrudan iktiza eden mânâ “nusret”tir; yani Allah'ın **yardım eden, kullarını destekleyen** ismi ve sıfatı. Bu bakımdan burada başta **en-Nâsır / en-Nasîr mânası da** öne çıkar.

En-Nasîr: Yardım Eden

Kur'ân'da Allah için:

وَكَفَى بِاللّٰهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللّٰهِ نَصِيرًا

“Dost olarak Allah yeter, yardımcı olarak da Allah yeter.”

Nisâ, 4/45

Bedir'de meleklerin gönderilmesi, işte bu **nusret-i ilâhiyenin görünür bir tecellisidir**. Allah yardımı doğrudan da yaratabilirdi; fakat yardımını meleklerin iştirakiyle **ilan ve teşhir etti**.

El-Hakem: Hükmünü Ayırır

El-Hakem, hak ile bâtil arasında hükmeden demektir. Hakem isminin tecellisi, hayır ile şerri birbirine karıştırıp bırakmaz; **hangisinin hak, hangisinin bâtil olduğunu ortaya çıkarır**. Melekle şeytanın mücadelesi bu noktada bir “ayırt etme sahnesi”dir. Eğer hayırla şer aynı muameleye tâbi tutulsa, Hakem isminin hükmü görünmezdi. Demek mücadele, **hükmün ilanıdır**.

El-Adl: İtaat ile İsyanı Bir Tutmaz

El-Adl ismi, itaat edenle isyan edeni, dost ile düşmanı, müstahak ile gayr-i müstahakı aynı seviyede bırakmaz. Melek, emre itaatin; şeytan ise isyanın temsilcisidir. **Adalet, bu iki tavrın neticesinin de aynı olmamasını ister.** İtaatin ikram görmesi, isyanın tard edilmesi, adaletin bir gereğidir. Burada “mücadele” aslında adaletin sahneye çıkmasıdır.

El-Azîz: İsyanı Saltanatına Rakip Bırakmaz

El-Azîz, mağlup edilemeyen, izzet sahibi demektir. Şeytanın isyanı, ilâhî saltanata gerçek bir zarar veremez; fakat **izzet, isyanın başıboş bırakılmamasını ve zillete mahkûm edilmesini iktiza eder.** Onun için şeytanın tard edilmesi yalnız bir ceza değildir; **Azîz** isminin “**Hâkimiyet yalnız Allah’ındır**” ilanıdır.

El-Kahhâr: Şerri Ezer ve Boyun Eğdirir

El-Kahhâr, her şeyi hükmü altında tutan, karşı duranları kahreden demektir. Şeytanın haddini aşması karşısında Kahhâr ismi tecelli ettiğinde, **isyanın bağımsız bir güç olmadığı gösterilir.** Yani şeytan savaşabilir, vesvese verebilir, karşı koymaya çalışabilir; fakat neticede **ilâhî hükmün dışına çıkamaz.** Mücadele burada Kahhâr isminin tecellisini görünür hâle getirir.

El-Müntakim: Cezayı Hak Edene Cezayı Ulaştırır

El-Müntakim, zulüm ve isyanda ısrar edenlere adaletli karşılık veren demektir. Bu isim, öfke anlamında değil, **adaletin ceza cihetiyle tecellisidir.** Şeytanın tard edilmesi, engellenmesi veya cezalandırılması, Müntakim isminin hükmüne bakar. Yani burada ceza rastgele değil; **suça mukabil bir ilâhî karşılıktır.**

El-Hafîz: Nizamı Muhafaza Eder

El-Hafîz, koruyan ve muhafaza eden demektir. Semavatın nizamını bozmaya çalışan şeytanî teşebbüslerin def’i, bu isme de bakar. Çünkü Hafîz ismi yalnız fertleri değil, **nizamı da muhafaza eder.** Dolayısıyla şeytanın semavî nizama müdahalesine karşı meleklerin vazifelendirilmesi, koruyucu bir tecellidir.

El-Muizz ve El-Müzill: Hakkı Aziz, Bâtılı Zelil Eder

El-Muizz, izzet veren; **El-Müzill**, zelil eden demektir. Meleklerin galebesi, yalnız onların kazanması değildir; **itaatin aziz, isyanın zelil edilmesidir.** Bu yüzden muharebenin bir tarafında sadece melek, diğer tarafında sadece şeytan yoktur. Bir tarafta **itaat, ubudiyet ve hayır**; diğer tarafta **isyan, tuğyan ve şer** vardır. Neticede hangisinin izzete, hangisinin zillete lâayık olduğu gösterilir.

El-Celîl ve Zü'l-Celâl: Haşmet İlan İster

Üstadın “satvet ve haşmet” ifadesi özellikle **Celâl isimlerine** bakar. Allah şeytanı sessizce yok edebilir. Fakat bazen cezayı açıkça icra ettirmek, **saltanatın haşmetini ilan eder**. Nasıl büyük bir devlet bazı suçları gizlice değil, mahkeme ve ilan yoluyla cezalandırır; burada da maksat ihtiyaç değil, **hükmün ve saltanatın görünmesidir**.

El-Melik: Saltanatın Orduları Vardır

El-Melik, mutlak hükümdar demektir. Melikiyet, yalnız hükmetmek değil; **emir, ordu, vazife, itaat ve mücazat gibi saltanat manalarını da içerir**. Meleklerin “cünûdullah” olarak vazifelendirilmesi, ilâhî saltanatın mahlûkat âlemindeki teşhididir. Allah onların yardımına muhtaç değildir; fakat **saltanatın şe’ni, emirlerin memurlar eliyle icrasını da gösterir**.

“Semavî olan ahyar ile arzî eşrar...”

Ahyar, hayırlılar; **eşrar**, şerliler demektir. Burada melekler, itaati ve hayrı temsil eden **semavî ahyar**; şeytanlar ise isyan ve fesadı temsil eden **arzî eşrar** olarak zikrediliyor.

Madem Allah’ın bazı isimleri **iyilerin müdafaasını, kötülerin ise tard ve cezalandırılmasını** gerektiriyor; öyleyse meleklerle şeytanlar arasında bir mücadele bulunması akıldan uzak görülmemelidir. Bilakis ilâhî isimlerin farklı tecellileri açısından bu mücadele **mânâca beklenebilir bir durumdur**.

Allah’ın kudreti açısından meleklerle şeytanın savaşmasına ihtiyaç yoktur; fakat esmânın tecellisi açısından hikmet vardır. Kudret “Ol!” der ve bitirir. Fakat **Hakem hükmünü gösterir, Adl ayırır, Azîz izzetini ilan eder, Kahhâr kahreder, Müntakim cezalandırır, Nâsır yardım eder, Hafîz korur, Muizz aziz eder, Müzill zelil eder, Melik saltanatını gösterir**. İşte “istib’ad değil, iktiza eder” cümlesi tam burada ağırlığını gösteriyor.

Meleklerle Şeytanların Mücadelesi

Öyleyse, Allah’ın bu isimleri Bedir’de **semavî hayır ordusu olan melekleri, arzî şer ehline karşı vazifelendirmeyi** iktiza ettiği gibi; aynı isimlerin hükmü, **semavî ahyar olan meleklerle arzî eşrar olan şeytanlar arasında da bir mücadele bulunmasını uzak göstermez; bilakis mânâca iktiza eder**.

“İstib’ad Değil, İktiza Eder”

Yani “Meleklerle şeytanlar niçin mücadele etsin?” denilmemelidir. Çünkü **hayrı himaye eden, hakkı aziz eden, şerri tard eden ve bâtılı kahreden Esmâ-i İlâhiye varken**, hayır ile şer cephesinin karşı karşıya gelmesi akıldan uzak değil; bu isimlerin farklı hükümleri açısından son derece mânîdardır.

Evet Cenab-ı Hak, melaikeye bildirmeksizin şeytanları def' veya ihlâk edebilir. Fakat satvet ve haşmetinin iktizası üzerine bu kabîl mücazatın müstahaklarına ilan ve teşhiri, azametine lâyıktır.

“Melaikeye bildirmeksizin şeytanları def' veya ihlâk edebilir.”

Cenâb-ı Hak şeytanları uzaklaştırmak, tesirsiz bırakmak veya helâk etmek için **meleklerle muhtaç değildir**. İlâhî kudret açısından bir vasıtaya ihtiyaç yoktur. Dilerse tek bir emirle onların bütün teşebbüslerini bertaraf eder. Burada meleklerin vazifelendirilmesi, kudretin eksikliğinden değil; **hikmet, saltanat ve Esmâ-i İlâhiyenin tecellisindendir**.

“Fakat satvet ve haşmetinin iktizası üzerine...”

Satvet, karşı konulmaz kudret ve kahr; **haşmet** ise saltanatın azamet ve ihtişamıdır. İlâhî saltanat bazen yalnız neticeyi yaratmakla kalmaz; **o neticenin nasıl ve kimler vasıtasıyla gerçekleştiğini de gösterir**. Böylece şer cephesinin mağlubiyeti gizli kalmaz, ilân edilir.

“Mücazatın müstahaklarına ilan ve teşhiri...”

Mücazat, cezalandırma; **müstahak**, cezayı hak eden demektir. Şeytanların tard edilmesi sadece bir “engelleme” değildir; aynı zamanda **isyanın zilletini, itaatın izzetini ve ilâhî hâkimiyetin üstünlüğünü göstermek** demektir.

Neden Melekler Vasıta Kılınıyor?

Çünkü burada mesele yalnız “şeytan yok edilsin” değildir. Aynı zamanda **kim Allah'ın emrine itaat ediyor, kim isyan ediyor; kim aziz ediliyor, kim zelil ediliyor** bunun da ortaya çıkmasıdır. Bu cihetle **Melik, Azîz, Kahrî, Müntakim, Hakem ve Adl** isimlerinin hükümleri görünür hâle gelir.

Allah kudretiyle **sessizce yok edebilir**; fakat saltanatının haşmeti bazen **açıkça hükmetmeyi, cezayı teşhir etmeyi ve şahitler huzurunda icra etmeyi** iktiza eder. Yani vasıta kullanılması bir ihtiyaç değil, **azamet ve saltanatın ilanıdır**.

Hülâsa

Allah'ın şeytanları defetmek için meleklerle ihtiyacı yoktur; fakat ilâhî saltanat, bazen şerrin mağlubiyetini gizli bırakmaz. Onu ilan eder, teşhir eder ve müstahak olanın cezasını açıkça gösterir. Böylece hem **Kahrî ve Müntakim** isimlerinin kahr ve ceza ciheti, hem de **Azîz ve Melik** isimlerinin izzet ve saltanat ciheti tecelli eder.